

Коментар върху датирането на османските обществени бани по българските земи (XV–XIX век)

Любомир Миков

(Резюме)

Прецизното или точното датиране на османските обществени бани е изключително сложна задача. Това се дължи на факта, че твърде много бани не притежават строителни надписи. По тази причина датирането на баните у нас е правено предимно по преценка на техните изследователи въз основа на архитектурни и декоративни стилови белези. Иначе казано, направените датировки са до голяма степен приблизителни и обикновено в границите на едно столетие.

Сред датираните бани без строителни надписи има две, които по различни причини изискват специален коментар на датирането им. Едната е Дели хамам в Ловеч, а другата е старата баня в Хасково.

Според проучването ми съществуващият днес Дели хамам в Ловеч, споменат и от Евлия Челеби към средата на XVII век като вакъф на Араб джамия в Галата (Иstanbul), е построен най-вероятно през втората половина на XVI век.

Изводите ми за старата баня в Хасково са два: първо, засега няма доказателство за твърдението на М. Кил, че в края на XIV век в Хасково е имало османска обществена баня, както няма и доказателство, че споменатата от Евлия Челеби баня е същата, която М. Кил смята за построена в края на XIV век или за най-старата османска баня по българските земи; второ, през 60-те години на XX век в Хасково е разрушена баня, строена в края на XIX век, а не баня от XIV век, както се смяташе от някои наши учени досега.

В заключение се изтъква, че датирането е един от най-важните компоненти, изграждащи културно-историческите профили на архитектурните паметници. Направеният коментар върху датирането на две от османските обществени бани по българските земи показва колко трудна е тази задача, когато баните нямат строителни надписи. При някои от тези бани датирането все пак е възможно, макар и по косвен път или до голяма степен хипотетично. Но при други бани датирането засега е възможно да се прави само в много широки граници поради ненамиране на адекватни доказателства за реалното време на тяхното построяване. Такъв например е случаят с датирането на старата баня в Хасково, тъй като засега нейното построяване се вписва във времето между края на XIV век и преди средата на XVII век, ако споменатата от Евлия Челеби баня в града е същата, която е разрушена в края на XIX век.